

VI UTDANNER NORGE

2024–2027

Utdanningsforbundet

Postadresse: Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

Besøksadresse: Hausmanns gate 17, 0182 Oslo

Sentralbord: +47 24 14 20 00

E-post: post@utdanningsforbundet.no

Nettside: utdanningsforbundet.no

Utgivelse: Februar 2024

Illustrasjoner: Shutterstock / Ico Maker

Vårt utgangspunkt

Utdanningsforbundet organiserer medlemmer i hele utdanningsløpet; fra barnehager og skoler til høyere utdanningsinstitusjoner, støttesystemet og utdanningsadministrasjoner over hele landet. I tillegg organiserer vi studenter og pensjonister.

Den brede organiseringen gir oss en unik mulighet til felles innsats for å realisere samfunnsmandatet for utdanningen og arbeide for gode lønns-, pensjons- og arbeidsvilkår.

Grunnlaget for Utdanningsforbundets arbeid står i formålsparagrafen:

- § 2.1** Utdanningsforbundet er en partipolitisk uavhengig fagforening for pedagogisk personale innenfor alle utdanningsnivåer.
- § 2.2** Utdanningsforbundet skal ivareta medlemmenes interesser når det gjelder lønns-, pensjons- og arbeidsvilkår, og når det gjelder profesjonsfaglige og utdanningspolitiske spørsmål.
- § 2.3** Utdanningsforbundet skal arbeide for at barn, unge og voksne får et kvalitativt godt og etisk forsvarlig opplæringstilbud, og for at utdanning skal ha en sentral rolle i samfunnet.

(Vedtekter for Utdanningsforbundet § 2)

Del 2

Vår organisasjon og samfunnsutfordringene

Lærerne har alltid vært en sentral yrkesgruppe i norsk samfunnsliv, og har spilt og spiller en aktiv rolle for å sikre og videreutvikle velferdsstaten og samfunnets fellesverdier. Utdanningsforbundet skal også i framtiden ha en samfunnsbyggende rolle og innflytelse. Framtiden bygges gjennom god utdanning.

Et åpent, trygt og tillitsbasert samfunn er ingen selvfølge. Vi har erfart hvordan kriser og konflikter utfordrer den tryggheten, tilliten og åpenheten vi er vant til. Utdanning spiller en viktig rolle i arbeidet med å bygge og ivareta demokratisk beredskap i befolkningen.

Gjennom bærekraftsmålene har verdenssamfunnet pekt på sentrale utfordringer som må løses de nærmeste årene. Bærekraftsmålene beskriver hvordan det internasjonale samfunn og nasjonene blant annet skal utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet, stoppe klimaendringene og ødeleggelse av natur. I dette arbeidet har fagbevegelsen en avgjørende

rolle. Bærekraftsmålene slår fast at alle elever og studenter innen 2030 skal tilegne seg kompetansen som er nødvendig for å fremme bærekraftig utvikling. Utdanning er derfor en forutsetning for å realisere samtlige bærekraftsmål.

Utdanningsforbundet skal delta i kampen mot økende forskjeller. Vi har, som del av fagbevegelsen, et særlig ansvar for å delta i samfunnsdebatten. Organisasjonsgraden i samfunnet er synkende, og fagbevegelsen må samarbeide om å øke andelen fagorganiserte. Uten en sterk fagbevegelse forskyves maktbalansen i samfunnet, og demokratiske institusjoner og prosesser svekkes. En sterk fagbevegelse er et

vern mot den utviklingen vi i dag ser i mange land, også i Norge, der faglige rettigheter utfordres. Andre viktige utfordringer som vil sette dagsordenen for Utdanningsforbundets arbeid i kommende periode er globalisering, digitalisering, kunstig intelligens, kommersialisering og migrasjon.

Lærere og ledere har et stort ansvar, men gis ikke tilstrekkelig tid og handlingsrom til å ivareta dette på en best mulig måte. Samfunnet står overfor store utfordringer med å rekruttere og beholde lærere. Gode lønns-, pensjons- og arbeidsvilkår er en betingelse for å rekruttere og beholde lærere og ledere, i alle deler av utdanningssystemet. Ansvar for

dette må tas av de som eier barnehage, skole og andre utdanningsinstitusjoner. Lærere er viktige for barn og unges utforming av egne livsprosjekt. Dette blir vanskeligere i en tid der mye av styringen bygger på et instrumentalistisk syn på utdanning. Utdanningsforbundet må ta et særlig ansvar for å sikre respekten for lærerprofesjonens handlingsrom og skjønnsutøvelse.

Den økonomiske situasjonen i kommuner og fylkeskommuner utfordrer barn, unge og voksne rett til et likeverdig utdanningstilbud. Utdanningsforbundet skal jobbe aktivt for at rammene til hele utdanningssektoren styrkes. ■

Del 3

Vårt verdigrunnlag

En god, likeverdig og inkluderende utdanning for alle

Utdanningsforbundet skal arbeide for at alle barn, unge og voksne får oppfylt retten til en god, likeverdig og inkluderende utdanning, basert på et bredt og helhetlig læringssyn som inkluderer lek, omsorg, læring, utvikling og danning.

Utdanning er ett av flere virkemidler for utjevning, og alle må sikres tilgang til et offentlig, gratis og universelt utformet utdanningstilbud.

Utdanningsforbundet ønsker et samfunn preget av tillit, toleranse og respekt for ulikheter og mangfold. Vi vil aktivt kjempe imot alle former for rasisme og diskriminering. Alle skal ha de samme mulighetene, uten hensyn til kjønn, alder, sosial og

etnisk bakgrunn, bosted, funksjonsevne, religion og seksuell orientering.

Utdanningsforbundet skal jobbe for at lærebøker og læremidler foreligger på nynorsk og bokmål, til samme tid og samme pris.

Utdanningsforbundet skal ha et særskilt blikk på rettighetene til samiske barn og unge. Samiske læreplaner, læreverk og andre pedagogiske verktøy for barnehage og skole må utvikles parallelt med de norskspråklige. For å oppnå likeverdig opplæring, må rett til læremidler og pedagogiske verktøy på samiske språk også forankres i lovverket, på samme måte som samiske læreplaner. Det gir samiske barnehager, skoler og lærerutdanningene bedre muligheter til å sikre en trygg framtid for de samiske språkene.

Utdanningsforbundet skal bidra til forsoning, gjennom aktivt å arbeide for å rette opp arven etter fornorskningspolitikken. Utdanningssektoren skal være en arena for revitalisering av kvensk, samisk og skogfinsk kultur og språk. Utdanningsforbundet skal arbeide for å ivareta andre nasjonale minoritetspråk og kulturer i barnehage, skole og høyere utdanning.

Utdanningsforbundet skal ta et særskilt ansvar for å definere lærerrollen, og arbeide for en felles forståelse av hva som ligger til denne. Vi skal fremme en etisk forsvarlig praksis, slik dette kommer til uttrykk i *Lærerprofesjonens etiske plattform*.

En sterk og solidarisk fagforening som står for faglig og profesjonell styrke

Utdanningsforbundet vil verne om og videreutvikle de faglige rettighetene. Vi forsvarer organisasjonsretten, forhandlingsretten og streikeretten. Ytringsfrihet skal også gjelde på arbeidsplassen, og Utdanningsforbundet vil gi medlemmene støtte til å ta opp mulige brudd på lover, forskrifter og avtaler. Utdanningsforbundet skal være et talerør for lærerprofesjonen på alle nivå. Vi skal hjelpe medlemmene til å håndtere utfordringene de møter i yrkene.

Utdanningsforbundet skal være i dialog med norske myndigheter om internasjonal utdannings- og fagforeningspolitikk, og påvirke deres arbeid. Utdanningsforbundet skal aktivt bruke medlemskapet i Education International (EI) til å påvirke global utdanningspolitikk. Som medlem av EI er vi solidariske med fagforeningskolleger i andre land og bidrar til å styrke den globale fagbevegelsen.

Gode lønns-, pensjons- og arbeidsvilkår

Utdanningsforbundet arbeider for at alle medlemmer skal ha gode lønns-, pensjons- og arbeidsvilkår og trygge

Utdanningsforbundet arbeider for likestilling og et samfunn der alle har like vilkår.

ansettelsesforhold. Vi baserer lønns- politikken vår på sentrale og kollektive avtaler. Vi vil arbeide mot lokale pottforhandlinger og mot individuelle forhandlinger som er basert på resultat og prestasjoner. Alle medlemmer skal ha kollektive, solidariske, forutsigbare og trygge pensjonsordninger.

Utdanningsforbundet arbeider for likestilling og et samfunn der alle har like vilkår.

En tydelig samfunnsaktør

Utdanningsforbundet vil styrke organisasjonenes plass i samfunnet, nasjonalt og internasjonalt. En godt fungerende velferdsstat er en forutsetning for god og likeverdig utdanning.

Utdanningsforbundet tar avstand fra markedsorienterte styringsideologier. Vi vil arbeide for at det brukes demokratiske styringssystem uten preg av markedsorientert målstyring. Vi skal være en pådriver for rett-

ferdig handel og motarbeide sosial dumping.

En bærekraftig utvikling

Utdanningsforbundet skal arbeide for å realisere bærekraftsmålene. Omstilling til et bærekraftig samfunn krever store endringer. Vi skal, som en del av det organiserte arbeidslivet og som en sentral utdanningspolitisk aktør, bidra til en rettferdig omstilling. Klima- og miljøspørsmål skal være en del av partssamarbeid og medbestemmelse.

Miljø- og klimaendringer krever satsing på utdanning, og Utdanningsforbundet skal arbeide for at utdanningen ruste barn og unge til å møte klimautfordringene og finne løsninger på disse. Utdanningsforbundet mener at en arbeidsstyrke med høy faglig kompetanse og følelse av ansvar for miljøet, er en viktig forutsetning for at samfunnet skal kunne nå bærekraftsmålene. ■

Del 4

Vår politikk

4.1 God utdanning og en sterk profesjon

Bred og helhetlig tilnærming til utdanning

Lærere utdanner og danner nye generasjoner, og former framtidens samfunn. Målet for lærergjerningen er å utdanne og utvikle hele og trygge mennesker, der alle har en plass i fellesskapet. Dette krever en anerkjennelse av barndoms- og ungdomstidens egenverdi. Barnehagen, skolen og lærerutdanningene må stimulere til skaperkraft og glede.

Lærerutdanningene utdanner framtidens profesjonsutøvere og må bygge sin virksomhet på verdi-grunnlaget i formålsparagrafene for barnehage og skole, og på *Lærerprofesjonens etiske plattform*.

Utdanningsforbundet skal føre an i debatten om hva som er god utdanning. Vi skal løfte fram og forsvare

det brede samfunnsmandatet, og vise bredden, dybden og sammenhengen i fag- og kunnskapsområder. Utdanning er lek, læring, utvikling, omsorg, trivsel og danning.

Utdanningsforbundet skal arbeide for at leken får en større plass i skolen, med særlig vektlegging av de første skoleårene. En mer praktisk og variert skole vil fremme elevenes motivasjon, mestring, læring og utvikling på en bedre måte. Praktiske og estetiske fag må få bedre rammevilkår og en mer sentral plass i grunnskolen, og programfagene på de yrkesfaglige utdanningsprogrammene må styrkes.

Lærerne skal på faglig grunnlag kunne velge arbeidsmåter, og vurderingsformer, inkludert omfanget av vurdering. Det primære formålet med vurderingsarbeidet er å støtte opp under læring og utvikling og å videreutvikle pedagogisk praksis. Derfor

kan vurderingsarbeidet ikke være underlagt behovene til forskning og heller ikke tilpasses ønsket om politisk styring og kontroll.

Vurderingspraksis i barnehage og skole må være i tråd med overordnet formål og verdier og det profesjonelle skjønn til lærerne. Lærerne må få tilstrekkelig tid til vurderingsarbeid individuelt og i profesjons-

fellesskap. Dette må sikres gjennom godt lokalt partssamarbeid. I tillegg må lokale og nasjonale utdanningsmyndigheter legge bedre til rette for nødvendig kompetanseheving, og vurderingskompetanse må prioriteres høyere i lærerutdanningene.

Lærerprofesjonen må ha en sentral rolle i den videre utviklingen av vurderingsordninger. Sluttvurdering

i skolen bør bestå av ulike vurderingsformer, der eksamen inngår som supplement til standpunkt-vurderingen. Det er nødvendig å videreutvikle standpunkt-vurdering og eksamen, samt eventuelle andre former for sluttvurdering, slik at de samlet sett gir en helhetlig vurdering av eleven og utfyller hverandre på bedre vis enn i dag. God og forsvarlig vurdering avhenger av lærere med godkjent lærerutdanning som oppfyller minstekravene til kompetanse i faget. Sensorene må få betraktelig bedre vilkår for å løse oppdraget sitt og bedre mulighet for faglig kompetanseheving og samarbeid. Sensorer til sentralt gitt eksamen må få obligatorisk opplæring i sensorarbeidet.

Kunstig intelligens bidrar til at vurdering er mer utfordrende enn tidligere. Utdanningsforbundet må utvikle en helhetlig politikk for kunstig intelligens som gir felles retningslinjer og støtte for profesjonens bruk av kunstig intelligens i hele utdanningsløpet.

Vurderingene til lærerne skal baseres på faglige kriterier og profesjonelt skjønn og må være skjermet fra utidig ekstern påvirkning, inkludert pålegg om hvilke vurderingsformer som skal benyttes. Utdanningsforbundet bør initiere diskusjoner

om dagens karakterskala og ordning for utregning av poengsum på vitnemålet er gode nok verktøy i lærings- og vurderingsarbeidet, eller om de først og fremst er tilpasset rangering av elevene.

Utdanningsforbundet skal arbeide for gode overganger mellom de ulike nivåene i utdanningssystemet. Overgangen mellom barnehage og skole er spesielt viktig. Utdanningsforbundet skal arbeide for at det beste fra både barnehage og skole blir ivarettatt, med særlig vektlegging av å sikre gode rammer for barns lek.

Tydelige roller og sterke profesjonsfellesskap

Utdanningsforbundet skal arbeide for å bygge sterke profesjonsfellesskap der ledere, lærere og støttesystem sammen tar et ansvar for egen faglig utvikling og profesjonalisering. Ledere og lærere er del av det samme profesjonsfellesskapet. De har den samme kunnskapsbasen og et felles oppdrag: å bidra til lek, læring, utvikling og danning for barn, unge og voksne. Rollene er imidlertid ulike, og lederne har et særlig ansvar i prosesser som bidrar til profesjonalisering og utvikling av den pedagogiske praksisen. Utdanningsforbundet vil arbeide for at

Utdanningsforbundet skal arbeide for at leken får en større plass i skolen, med særlig vektlegging av de første skoleårene.

medlemmene får en større arena for å drøfte faglige spørsmål og utvikle innholdet i barnehage, skole og i lærerutdanningene. Fagnettverk er en del av dette. Vi vil gjøre profesjonen bedre rustet til å delta i profesjonsfaglige diskusjoner og utviklingsarbeid på arbeidsplassene, og til dialog med lokale og nasjonale utdanningsmyndigheter.

Læreryrket handler dypest sett om å myndiggjøre barn, unge og voksne. Lærere må se det enkelte mennesket og legge til rette for at hver og en finner sin plass i fellesskapet. Dette fordrer at lærere og ledere har et profesjonelt handlingsrom. Alle lærere og ledere skal inngå i et profesjonsfellesskap som bygger på erfaring og et forskningsbasert kunnskapsgrunnlag.

Lærerutdanningene er viktige institusjoner for forskning og utvikling av kunnskap om hva som er god utdanning, hva som er god læring og hva som skal til for å bli en god lærer. Lærerutdanningene er derfor avgjørende for all annen utdanning.

Utdanningsforbundet mener at lærerprofesjonen skal spille en sentral rolle i å velge ut, evaluere og videreutvikle læremidler, læringsplattformer, skoleadministrative systemer og andre IT-systemer og pedagogiske programmer. Alle elever må sikres tilgang til tilstrekkelige og oppdaterte læremidler i alle fag. Ny teknologi må tas i bruk på utdanningens premisser og støtte opp under verdigrunnlaget og det overordnede formålet for barnehage, skole og høyere utdanning. Det er

muligheten til pedagogisk utvikling i tråd med profesjonens faglige og etiske skjønn som skal være drivkraften i innføringen av ny teknologi og ikke kommersielle interesser eller mulighet for innsparinger.

Utdanningsforbundet må holde fast ved at samspillet mellom lærere og barn, unge og voksne skal være grunnpilaren i utdanningssystemet. Ny teknologi må aldri legitimere en svekkelse av hvordan barn, unge og voksne blir møtt av lærere, men må tvert imot bidra til at lærere får mer tid til å følge opp den enkelte. Lærere, ledere og støttesystem har en spesielt viktig rolle i arbeidet med å sikre at dette skjer. Det krever at de får tilbud om relevant etter- og videreutdanning som styrker den profesjonsfaglige digitale kompetansen. Dette forutsetter at lærerutdannerne har tilstrekkelig profesjonsfaglig digital kompetanse. Personvernet til den enkelte må ivaretas ved bruk av digitale læremidler, verktøy og systemer.

For å sikre et godt og likeverdig tilbud for alle elever i skolefritidsordningen (SFO/AKS), uavhengig av elevenes forutsetninger og behov for tilrettelegging, må det innføres nasjonale krav til bemanning og til pedagogisk kompetanse i persona-

let. Innholdet i tilbudet må bygge på og støtte opp under rammeplan for skolefritidsordningen, slik at barnas behov for fritid og lek ivaretas.

God utdanning i barnehage, skole og på universitet og høyskoler forutsetter god ledelse, i samsvar med samfunnsmandatet og *Lærerprofesjonens etiske plattform*. Ledere må være tett på lærerne og kjernevirksomheten. Utdanningsforbundet mener at ledere skal ha lærerutdanning, lærererfaring og god ledelsesfaglig kompetanse. De må i tillegg ha rammer som gir muligheter for pedagogisk ledelse og rom for utøvelse av profesjonelt skjønn.

Både ledere og lærere har et særskilt ansvar for å integrere og inkludere nyankomne på alle nivå i utdanningssystemet. Alle som trener det, må sikres rett til særskilt språkopplæring. Vi vil arbeide for at barn, unge og voksne med minoritetsspråklig bakgrunn skal få et likeverdig opplæringstilbud. Lærerprofesjonen må være særlig oppmerksom på utfordringene knyttet til enslige mindreårige flyktninger.

Etisk forsvarlig praksis

Lærerprofesjonens etiske plattform er et uttrykk for våre grunnleggende verdier og vårt etiske ansvar overfor

barn, unge og voksne. Utdanningsforbundet ønsker en sterk og åpen profesjon, som deltar i samfunnsdebatten og stiller tydelige krav til myndighetene når det er nødvendig. Lærere har rett og plikt til å varsle når barn, unge og voksne ikke får oppfylt sin rett til et godt leke- og læringsmiljø. Profesjonsetiske perspektiv må være en del av pedagogiske, didaktiske og faglige diskusjoner på arbeidsplassene. Slik ruster vi tillitsvalgte og medlemmer i arbeidet for en etisk forsvarlig praksis.

Utdanningsforbundet ser alvorlig på at stadig flere barn og unge opplever uforholdsmessig stress og press knyttet til skolen og til vurdering. Vi ønsker å ta en lederrolle i diskusjonene om systemiske årsaker til skolestress. Målorientering og oppmerksomhet rundt læringsresultater må tones ned og gi større plass til det formative vurderingsarbeidet. Vurderingspraksis må være tilpasset alder og utvikling hos elevene og ha trygghet, trivsel og mestring som viktige mål. Elevene skal oppleve aksept for å prøve og feile uten å få en følelse av at de aldri blir gode nok. Samtidig skal Utdanningsforbundet diskutere om bruken av skolerresultater til rangering og selektering for videre utdanning og arbeidsliv går

på bekostning av skolens oppdrag og gjør det vanskeligere å møte elevene med tillit, respekt og krav. Inntaksordninger til videregående opplæring må ikke bidra til unødige karakterpress og stress for elevene.

Utdanningsforbundet skal fortsatt ha profesjonsetikk som en del av arbeidet med politikk- og profesjonsutvikling.

Lærerrollen

Det er bare læreren som kombinerer faglig og teoretisk innsikt med praktisk erfaring i å planlegge, lede og vurdere lek og læringsprosesser for barn, unge og voksne. Derfor er det bare lærere med lærerutdanning som skal ha dette ansvaret.

Utdanningsforbundet skal ta et særlig ansvar for å løfte fram vårt samfunnsmandat om å fremme lek, læring, utvikling og dannelse i barnehage og skole. Lærerprofesjonen skal ha en særskilt rolle i å sikre en hensiktsmessig og forsvarlig avklaring av hvilke oppgaver profesjonen har ansvar for, og hvilke oppgaver ledere og lærere trenger støtte fra andre yrkesgrupper for å løse. Utdanningsforbundet skal arbeide for at denne avklaringen skjer gjennom parts-samarbeid, samarbeid med de andre yrkesgruppene i det lokale arbeids-

fellesskapet og innenfor gjeldende lov- og avtaleverk. Lærerne skal ikke påta seg oppgaver som tilhører andre yrkesgruppers fag- og kompetansefelt.

Barnehagens og skolens oppdrag er mangfoldig, og kan bare løses dersom ledere og lærere har profesjonelt handlingsrom og mulighet for skjønnsutøvelse. Gode relasjoner og tillit mellom barnehagebarn, elev, lærling og lærer er grunnlaget for all læring. Dette krever tilstrekkelig bemanning, tid og fysisk tilstedeværelse av lærer i barnehagen og skolen.

Kontaktlæreren har et særlig ansvar for oppfølgingen av både enkeltelever og av klassen som helhet. Kompleksiteten og omfanget av oppgaver har endret seg betraktelig de siste årene med flere krav til hva rollen skal omfatte, uten at rammene og ressursene har endret seg. Kontaktlærere må sikres nok tid til å utføre arbeidet, uten at nye oppgaver legges til.

Laget rundt barnehagebarn, elever og voksne i utdanning

Det er behov for et godt lag rundt barnehagebarn, elever, lærlinger og voksne i utdanning, som sammen ivaretar deres faglige, sosiale, fysiske og psykiske behov på en god måte.

Alle barn, unge og voksne i utdanning skal oppleve tilhørighet i et trygt og godt psykososialt miljø. Dette ligger i kjernen av lærerkompetansen. Læreren trenger likevel støtte fra andre yrkesgrupper både i og utenfor egen barnehage og skole for å kunne ivareta sitt ansvar til det beste for barn, unge og voksne. Tilgangen på en slik støtte krever barnehage- og skolefaglig kompetanse på eiernivå og gode økonomiske rammevilkår. Ressursene må i større grad enn i dag følge ansvaret.

Ledere, lærere og andre ansatte i den enkelte barnehage og skole er kontaktlærerens og den pedagogiske lederens nærmeste støttespillere i oppfølgingen av alle barnehagebarn og elever. Denne oppfølgingen er blant annet avhengig av at det spesialpedagogiske, helsefaglige og sosialpedagogiske tilbudet i barnehagen og skolen styrkes. Denne styrkingen må komme i tillegg til bemannings- og lærernormene. Flere lærere i barnehage og skole må ha spesialpedagogisk kompetanse. Rådgivningstjenesten må styrkes og dens ulike funksjoner må synliggjøres. Voksne elever skal ha rett til å motta rådgivning på lik linje med barn og ungdom.

En mer praktisk og variert skole vil fremme elevenes motivasjon, mestring, læring og utvikling på en bedre måte.

Barnehagebarn, elever, lærlinger og voksne i utdanning som har behov for støtte og tiltak gjennom et mer spesialisert støttesystem, må sikres dette. Et funksjonelt støttesystem krever tilstrekkelig kompetanse og bemanning innenfor de ulike tjenestene, og samordning og samarbeid på tvers av tjenesteområder og sektorer. Utdanningsforbundet vil arbeide for betydelige strukturelle og finansielle endringer i støttesystemet, med mål om at alle med behov for slik oppfølging skal få tilgang på rask og kompetent hjelp tilpasset den enkeltes behov.

Den pedagogisk-psykologiske tjenesten, PP-tjenesten, har en viktig posisjon i det tverrfaglige og tverrsektorielle samarbeidet. En faglig

uavhengig og tilgjengelig PP-tjeneste krever gode økonomiske rammevilkår, samt lovfestede krav til kompetanse og bemanning. En styrking av PP-tjenesten krever også gode ordninger for kompetanseutvikling som ivaretar hele bredden i mandatet.

Politiske mål om å redusere individuelt tilrettelagt opplæring til fordel for ordinær tilpasset opplæring eller organisering av spesialpedagogisk hjelp i barnehagen, må ikke svekke de individuelle rettighetene til barn, unge og voksne. Utdanningsforbundet skal arbeide for en bedre og mer systematisk oppfølging av enkeltvedtak om individuell tilrettelegging for barn, unge og voksne, for å sikre at disse rettighetene blir oppfylt.

God lærerutdanning

Å være lærer innebærer et stort ansvar. Lærerutdanningene legger grunnlaget for, og videreutvikler lærernes profesjonsutøvelse og -forståelse. Derfor er lærerutdanningene avgjørende for utviklingen av profesjonen. Innholdet i og organiseringen av lærerutdanningene er, som en følge av dette, et viktig anliggende for Utdanningsforbundet.

I framtiden vil de fleste lærere ha mastergrad. Det skal være tilbud om mastergrader innenfor alle fag- og kunnskapsområder. Lærerutdanningsprogrammer på bachelornivå må være innrettet slik at studentene kan gå videre fra en bachelorgrad til en mastergrad, og også kvalifisere seg for studier på doktorgradsnivå. For å tydeliggjøre hva som er godkjente lærerutdanninger, vil Utdanningsforbundet utrede om det bør opprettes nye akademiske grader med tittel. Kvalitet i lærerutdanningene forutsetter nasjonale rammeplaner som bidrar til at alle lærerstudenter gjennom utdanningen får en grunnleggende felles profesjonskompetanse. Utdanningsforbundet skal arbeide for å videreutvikle de profesjonsfaglige elementene, styrke de praktiske og estetiske fagene, den faglige kjernen og bredden i lærerutdanningene og relevansen

for yrkesutøvelse. Det er avgjørende at Utdanningsforbundet er til stede på de lokale og nasjonale arenaer der beslutninger om lærerutdanning fattes, og deltar aktivt i evaluering av lærerutdanningene. Flere beslutninger tas lokalt, og Utdanningsforbundet må derfor arbeide for økt medbestemmelse og innflytelse på dette nivået.

En god lærerutdanning skal være praksisnær og bygge på forskning og utviklingsarbeid innenfor alle fag- og kunnskapsområder. Pedagogikk og praksis må ha en tydelig plass, og dannelsesperspektivet og profesjonsetikken må stå sentralt i utdanningen av ansvarlige og selvstendige lærere. Det må inngås forpliktende avtaler og legges til rette for samarbeid mellom praksislærere og lærerutdannere for å videreutvikle og forbedre studentenes praksisopplæring og gjøre den til en integrert del av lærerutdanningen. Studenter i praksis bør ikke inngå i grunnbemanningen mens de er i praksis. Studentene har rett til veiledet og vurdert praksis av kvalifiserte veiledere, både av lærerutdannere fra praksis og lærerutdannere fra studiestedet. Studentene må tidlig i studiet få kunnskap om vitenskapsteori og metode, og bruk av relevant forsknings- og utviklingsarbeid. De må inviteres inn i kritisk

refleksjon over praksis og over forskningens kvalitet og relevans for læringsarbeidet. Dette krever at lærerutdannerne har rett og plikt til å arbeide med forskning og utviklingsarbeid innenfor utdanningsfeltet, og rett til å kvalifisere seg for opprykk til høyere stillinger.

Partnerskapsavtaler som bygger på et likeverdig samarbeid mellom praksisfeltet og lærerutdanningene er avgjørende for gode lærerutdanninger og skole- og barnehageutvikling. Det må avsettes tid for å utvikle relasjoner, felles verdier og gjensidig tillit mellom faglærere, praksislærere og lærerstudenter. For at partnerskapet skal lykkes må det også avsettes tid til samarbeid.

En god lærerutdanning forutsetter at vi har gode lærerutdannere med solid faglig, didaktisk og pedagogisk kompetanse, og god kunnskap om lærerprofesjonens arbeid. For å sikre profesjonsperspektivet er det viktig at minst halvparten av lærerutdannerne har erfaring fra norsk barnehage eller skole. Det må legges til rette for og forventes at lærerutdannere skal hospitere jevnlig i barnehage eller skole. Forsknings- og utviklingsarbeidet som utføres i lærerutdanningene må ha relevans for lærerutdanningene og for praksisfeltet.

Utdanningsforbundet vil samarbeide med sentrale myndigheter for å redusere frafall i høyere utdanning.

Utdanningsforbundet vil arbeide for å sikre tilbud om lærerutdanning i hele landet, at fagtilbudet er bredt og holder høy kvalitet. Desentraliserte utdanningstilbud med geografisk spredning er nødvendig for å bygge kompetanse i regionene, øke rekrutteringen til yrket og for å hindre lærermangel. Samlings- og nettbaserte lærerutdanninger skal ha overvekt av fysisk oppmøte for å sikre profesjonsfaglig kompetanse. En styrking av basisfinansiering er nødvendig for å sikre kvalitet i høyere utdanning, forskning og utviklingsarbeid. Utdanningsforbundet skal jobbe for fullfinansiering av lærerutdanningene, inkludert praksisstudiet.

Majoritetsbefolkningens kunnskap om samer og nasjonale minoriteter er en forutsetning for forsoning. Kommende lærere må ha kunnskap om kvenske, skogfinske og samiske perspektiver, erfaringer og historie, samt strukturelle konsekvenser av fornorskningspolitikken. Kunnskap om, og synliggjøring av, nasjonale minoriteter og urfolk må være en sentral del av alle lærerutdanninger. Dette er vesentlig for at skoler og barnehager skal være et

sted for revitalisering av kvensk og samiske språk og kultur.

Rett til lærerutdannede lærere

Alle barn, unge og voksne skal ha rett til lærerutdannede lærere, uavhengig av hvor de bor, hvilket morsmål de har, eller hvor i utdanningsløpet de er. Utdanningsforbundet krever at alle elever får oppfylt sin rett til undervisning av lærerutdannede lærere i tråd med opplæringslovens minstetimetall. Utdanningssektoren har store rekrutteringsutfordringer, og disse kan ikke løses gjennom snarveier til lærerkompetanse. Prinsippet om likeverdig opplæring svekkes dersom ikke opplæringen gis av lærerutdannede lærere. Utdanningsforbundet vil arbeide for at bruken av personer uten lærerutdanning og dispensasjoner fra utdanningskravene blir innskjerpet i lov- og regelverk. Det skal være tydelige kompetansekrav på alle nivå i utdanningen. Endring i kompetansekrav må ikke gjøres gjeldende for lærere som allerede har godkjent lærerutdanning.

Utdanningsforbundet ønsker vern av lærertittelen. Et vern av lærertittelen kan medvirke til at bare personer med fullført og bestått lærerutdanning kan kalle seg lærere, og kan utøve læreryrket. Det

er behov for en videre utredning av hvordan et vern av yrkestittelen for lærere i barnehage, skole og voksenopplæring kan sikres gjennom mulige ordninger. Både prosessen og eventuelle ordninger må sikre god involvering og forankring i organisasjonen, og må ha legitimitet i lærerprofesjonen.

Rekruttering av lærere for barn med samisk som morsmål er viktig. Mangel på samiskspråklige lærere truer undervisningstilbudet, men det truer også eksistensen til samiske språk.

Kompetanseutvikling gjennom hele yrkesløpet

Alle nyutdannede lærere skal motta veiledning fra kvalifiserte veiledere. Nytilsatte ledere skal få tilbud om veiledning av erfarne ledere. Det må settes av tid til veiledningen, både for de som veileder, nyutdannede lærere og nytilsatte ledere.

Utdanningsforbundet mener at videreutdanning i hele yrkesløpet er et viktig bidrag for å styrke profesjonen. Nasjonale myndigheter skal legge til rette for videreutdanning som dekker bredden av fag- og kunnskapsområder, og som når alle profesjonsutøvere.

Etterutdanning skal være en rett og plikt for alle og ivareta nødvendig

Alle barn, unge og voksne i utdanning skal oppleve tilhørighet i et trygt og godt psykososialt miljø. Dette ligger i kjernen av lærerkompetansen.

faglig oppdatering, både for den enkelte lærer og for kollegiet. Lærerprofesjonen, både ledere og lærere, skal ha en aktiv rolle i å definere behov og vurdere hvilke kompetansetiltak som skal gjennomføres i kommuner og fylkeskommuner. Skole- og barnehageeiere må oppfylle sitt ansvar for å kartlegge kompetansebehov og legge til rette for at alle profesjonsutøvere får nødvendig etter- og videreutdanning. Dette inkluderer å sikre at lærere med utdanning og yrkesbakgrunn fra andre land raskest mulig får nødvendig kompletterende utdanning for å bli godkjent som lærer i Norge.

Alle etter- og videreutdannings-tilbud må utformes gjennom samarbeid mellom lærerutdanningsmiljøene, profesjonen, arbeidslivet og myndighetene.

Utdanningsforbundet skal bidra til å styrke den praksisnære forskningen. Nær sammenheng mellom praksisfeltet og utdanningsforskning er viktig for at forskning oppleves som relevant. Det krever at profesjonen blir involvert i forsknings- og utviklingsarbeid. Gode muligheter for forsknings- og utviklingsarbeid kan bidra til å rekruttere flere lærerutdannere. Praksisnær forskning må sikres grunnfinansiering og ikke være anbuds- eller konkurranseavhengig. Utdanningssystemet trenger flere lærere med doktorgrad. Videreutvikling av vårt nettsted Utdanningsforskning.no skal bidra til at profesjonens arbeid i større grad bygger på profesjonelt skjønn, erfaring, fagkunnskap og forskning. ■

4.2 Styring, ledelse og partssamarbeid

Prinsipper for styring av utdanningssektoren

Nasjonal og lokal styring av utdanning må ha som formål å fremme likeverdig opplæring innenfor det brede samfunnsmandatet. Tillitsbasert styring og ledelse skal støtte opp under profesjonens etiske og faglige handlingsrom, og må bygge på den norske arbeidslivsmodellen. Profesjonsfaglig innflytelse utøves gjennom medbestemmelse, direkte

medvirkning, andre former for formelt og uformelt partssamarbeid, samt politisk påvirkningsarbeid på alle nivå.

Offentlig utdanning trenger solide, forutsigbare rammebetingelser gjennom nasjonal styring av finansieringen, tydelige krav i lov- og regelverk og klar oppgave- og ansvarsfordeling. Ressursbestemmelser i lov- og regelverk må etterleves for å sikre gode økonomiske rammebetingelser i barnehager og skoler. Lovgivning må støtte opp under hovedavtalene og tariffavta-

lesystemet, blant annet for å sikre medbestemmelse og aktiv deltakelse i utviklingsarbeid på arbeidsplassene. Reell medbestemmelse må sikres uavhengig av virksomhetens organisering. Slik fremmes likeverdig utdanning på tvers av kommune- og fylkesgrenser. Økt privatisering og kommersialisering gir mindre demokratisk styring og kontroll av utdanningen.

Nasjonal og lokal styring

Politiske ambisjoner på nasjonalt nivå må kunne realiseres på lokalt nivå. Derfor må vi hele tiden vurdere balansen mellom det lokalpolitiske ansvaret og det profesjonelle ansvaret. Tillitsvalgte skal bidra med sin profesjonsfaglige kompetanse i beslutningsprosesser på alle nivå. Lokale myndigheter griper i for stor grad inn i beslutninger som bør ligge i profesjonsfelleskapet. Derfor må rammene for oppdraget defineres av nasjonale myndigheter. Nasjonalt regelverk må legge til rette for utøvelse av profesjonelt skjønn og profesjonsutvikling innenfra.

Kommuner og fylkeskommuner må ha ansatte i administrasjonen med barnehage- og skolefaglig kompetanse, og dette må forankres i lovverket. Støttesystemet på statlig, fylkeskommunalt og kommunalt

nivå skal være godt bemannet av høyt kvalifiserte profesjonsutøvere. Ansatte i støttesystemene må ha tilstrekkelig med tid og ressurser til sitt arbeid slik at barn, unge og voksne får den hjelp de har behov for. Utdanningsforbundet skal derfor arbeide for en bemanningsnorm for fagstillinger i PP-tjenesten og for tydelige lovkrav til kompetanse hos de ansatte. Lov- og regelverket må innrettes slik at det kun er pedagogiske vurderinger som legges til grunn for å sikre retten til individuelt tilrettelagt opplæring og spesialpedagogisk hjelp. En faglig uavhengig PP-tjeneste er derfor nødvendig.

Normer for lærerressurser, ressurser til ledelse og støttesystem, og krav til fysiske rammevilkår, må reguleres på nasjonalt nivå. De lovfestede bemannings- og lærernormene i barnehage og skole må styrkes, og mulighetene som ligger i dem må utnyttes av profesjonsfelleskapet. Norm for bemanning i barnehagen må gjelde i hele åpnings-tiden og ved fravær. Utdanningsforbundet skal arbeide for at minst 60 prosent av de ansatte i barnehagen skal ha barnehagelærerutdanning, ved å styrke barnehagelærernormen samtidig som grunnbemanningen reelt økes. Utdanningsforbundet skal arbeide for en lovregulering

Alle våre tillitsvalgte er representanter for profesjonen, både i spørsmål av profesjonsfaglig karakter og forhold knyttet til de ansattes arbeidsforhold.

som sikrer barna rett til å tilhøre en barnegruppe og som forhindrer store barnegrupper. Minstenormen for lærertetthet i grunnskolen må videreføres, og Utdanningsforbundet skal arbeide for nasjonale bestemmelser for antall elever per lærer i videregående opplæring. En øvre grense for antall elever i klasser og grupper må reguleres i nasjonalt regelverk. Fylkeskommunen skal ha ansvar for videregående opplæring. Inntaksordninger må legges til rette for likeverdige muligheter for alle og fremme integrering og sosial utjevning. Inntaksordninger må i størst mulig grad gi alle elever, ikke bare de med best karakterer, likeverdige muligheter til å velge utdanningsprogram og skole utfra evner og interesser. Staten skal fortsatt ha ansvar for de samiske videregående skolene, og disse landsdekkende tilbudene må synliggjøres i alle inntaksområder.

Utdanningsforbundet skal arbeide for at sanksjoner blir brukt som virkemiddel når myndigheter eller arbeidsgivere ikke følger lov og forskrift. Sanksjonene skal håndheves av statlige tilsynsmyndigheter.

Den norske arbeidslivsmodellen og profesjonens innflytelse

Utdanningsforbundet skal styrke den norske arbeidslivsmodellen, som er basert på et nært og tillitsfullt samarbeid mellom partene. Alle våre tillitsvalgte er representanter for profesjonen, både i spørsmål av profesjonsfaglig karakter og forhold knyttet til de ansattes arbeidsforhold. Tillitsvalgte trenger tid til å utøve sitt verv. Bestemmelser i hovedavtalene om tid og ressurser til tillitsvalgte må derfor styrkes. Utdanningsforbundet skal arbeide for rett til avsatt tid til tillitsvalgtarbeid og full lønn ved skolering.

Vi må utnytte kompetansen i profesjonen bedre, både ved utforming av styringssystemer, vurdering av hva som er relevant styringsinformasjon, og ved fortolkning av innsamlet informasjon. Mål- og resultatstyring har over lang tid vært det gjeldende styringssystemet i skole og barnehage. Dette har bidratt til standardisering og konkurranse, noe som snevrer inn formålet og samfunnsmandatet til barnehagen og skolen.

Et godt system for vurdering og et kvalitetsbegrep for barnehage og skole må omfatte hele bredden i samfunnsmandatet og læreplanverket, støtte opp under arbeidet til profesjonen og ha legitimitet hos ledere og lærere. Vurderingssystem må være basert på tillit og ha refleksjon, læring og utvikling som mål. Kvalitetsvurdering og kvalitetsutvikling må bygge på et bredt kunnskapsgrunnlag der kunnskapen og erfaringene til profesjonen, relevant forskning, kvalitative data og informasjon om lokal kontekst inngår. Rammefaktorer og lærerkompetanse må være en del av definisjonen av hva som er en god barnehage og en god skole. Godt samarbeid på alle nivå, inkludert partssamarbeid, god profesjonsledelse og profesjonsetiske vurderinger, er avgjørende komponenter i et godt styringssystem.

Ideen om at kvalitetsutvikling i skolen kan styres ovenfra basert på noen få, snevre og tallfestede indikatorer, har vist seg å fungere dårlig i praksis. Dagens nasjonale kvalitetsvurderingssystem har store svakheter. Systemet har negative bieffekter, samtidig som det er lite som tyder på at elevene lærer mer. Derfor trengs det endringer slik at systemet i større grad kan gi nyttig informasjon til lærere og bidra til faglig og pedagogisk utvikling i praksisfeltet framfor detaljstyring ovenfra og dokumentasjon.

Nasjonale prøver må avvikes. I stedet bør det utvikles fleksible faglig-pedagogiske verktøy som kan bli brukt i klasserommet på premissene til lærere og elever. Dette forutsetter at verktøyene blir skreddersydd til formålet, og at de kan brukes når det passer best for lærere og lærerteam.

Offentliggjøring og rangering er til hinder for god bruk av prøve-resultater. Derfor må lærerne og skolen eie resultatene slik at de ikke lenger kan offentliggjøres og bare kan bli brukt i kvalitetsutvikling på premissene til lærerne og skolen.

Styringsutfordringene i utdanningssektoren har paralleller i andre deler av offentlig sektor og arbeidsliv. Vi skal ta ansvar for å utvikle alternativer til dagens styringspraksis og

søke bredt samarbeid for å få gjennomslag for løsninger som har gyldighet ut over utdanningssektoren.

Utdanningsledelse og partssamarbeid

Ledere står i et spenningsfelt mellom nasjonal styring og lokalt handlingsrom. Ledere ivaretar den nødvendige balansen mellom tillit og kontroll, handlingsrom og styring. Lederstemmen er en viktig del av profesjonens stemme. Ledere har et særskilt ansvar for faglig og pedagogisk utvikling og må derfor kunne lede uten detaljstyring. Lokale myndigheter og private eiere må involvere ledere og tillitsvalgte i utviklingsprosesser som omhandler deres virksomhet. God ledelse krever tilstedeværelse og kan ikke utøves utenfra. Det skal derfor være én styrer i hver barnehage og én rektor ved hver skole.

Samarbeidet mellom ledere og tillitsvalgte bør videreutvikles, slik at partssamarbeidet blir en faglig ressurs. Utdanningsforbundet skal styrke samarbeidet mellom partene, blant annet gjennom fellesskolering og vil arbeide for at dette avtales fastes. Skolering av ledere må videreutvikles. Ledere og tillitsvalgte skal samarbeide om barnehagens og skolens kollektive læringsprosesser. Ledere må også gi rom for lærernes

profesjonelle handlingsrom. Styrere, rektorer, ledere i universitets- og høyskolesektoren og støttesystem må ha rammebetingelser som gjør det mulig å utøve faglig og pedagogisk ledelse, og ledere må bli møtt med forståelse for sitt ansvar og for kompleksiteten som ligger i lederoppdraget. Dette krever økte ledelsesressurser i barnehage og skole.

Privatisering og kommersialisering

Velferdstjenester skal ikke være handelsvare, verken nasjonalt eller internasjonalt. Utdanningsforbundet mener at økt kommersialisering i utdanningssektoren svekker prinsippet om likeverdig opplæring. Kommersielle aktører og private interesser må ikke få innflytelse på utdanningen på bekostning av folkevalgte organer, lærere, ledere og andre profesjonsutøvere. Utdanningsforbundet skal arbeide for å styrke den offentlige styringen og kontrollen med utdanningssektoren, og for at offentlige midler og foreldrebetaling i sin helhet kommer barn, elever og studenter til gode. Lovregulering og forutsigbar finansiering av utdanning må legge til rette for et mer likeverdig tilbud. Kvalitetskrav skal gjelde alle, uavhengig av eierskap. Kommuner og fylkes-

Rammefaktorer og lærerkompetanse må være en del av definisjonen av hva som er en god barnehage og en god skole.

kommuner må kunne stille vilkår til virksomheter som mottar offentlige tilskudd, og ha forkjøpsrett ved salg av private barnehager og skoler.

Kommuner og fylkeskommuner må gis mulighet til å avvise etablering av nye, private skoler. Inn-taket til private videregående skoler bør følge inntaksdatoene til offentlige videregående skoler.

Ytringskultur og kritisk tenkning

Ledere og lærere må som borgere kunne delta fritt i den offentlige debatten om utdanningspolitikk, og ytre seg om samfunnsliv for øvrig. God utdanning er avhengig av at sty-rere, skoleledere, barnehagelærere, lærere og andre profesjonsutøvere gir uttrykk for faglige vurderinger av både gjeldende og foreslått politikk.

I utdanningssystemet, fra barnehage til universitet og høyskole,

skapes en viktig del av grunnlaget for morgendagens demokrati. Gjennom utdanning skal barnehagebarn, elever og studenter utvikles til engasjerte, reflekterte, kreative og kritiske samfunnsborgere og arbeidstakere.

Lederes og læreres lojalitet ligger først og fremst hos barnehagebarn, elever og studenter. Det må utvikles en kultur for ytring på arbeidsplassen og kultur for å melde og behandle avvik.

Varsling er en viktig del av ytringsfriheten. Vi har rett og plikt til å varsle om kritikkverdige forhold og rammevilkår som skaper faglig og etisk uforsvarlige tilstander. Varslere må sikres et sterkere vern, blant annet gjennom å etablere et nasjonalt varslingsombud. ■

4.3 Lønn, arbeidsvilkår og arbeidsmiljø

KS og arbeidsgiverne i utdanningssektoren

Arbeidsgiverne i utdanningssektoren har et samfunnsansvar for å utvikle gode barnehager og skoler. For å få bedre sammenheng mellom arbeidsgiverpolitikken og nasjonale mål for barnehage og skole, må politikerne på kommune- og fylkesnivå i større grad ansvarliggjøres som arbeidsgivere.

Lønn er et viktig virkemiddel for at flere vil utdanne seg til lærere i

barnehage og skole og bli værende i yrket. Det er avgjørende at KS og arbeidsgiverne i utdanningssektoren anerkjenner at lønnen til lærere i skoleverket ikke har fulgt den lønnsutviklingen som andre i kommunal sektor har hatt. Arbeidsgiverne må også anerkjenne at lønnsnivået til barnehagelærerne er for lavt.

Det er lærerne som har det faglige ansvaret for barn, unge og voksnes opplæring og undervisning. Bare lærere er lærere. Andre yrkesgrupper skal bidra til å oppfylle barnehagens og skolens samfunns-

oppdrag, men kan ikke erstatte lærerne.

Bærekraftig arbeidsliv

Samarbeidet mellom partene i arbeidslivet er fundamentet i den norske modellen og avgjørende for et godt og velfungerende arbeidsliv. Utdanningsforbundet vil arbeide for at partene sammen skal skape et arbeidsliv som bidrar til å oppnå bærekraftsmålene.

Lønnsutvikling og lønnsnivå

God utdanning krever godt kvalifiserte lærere, lærerutdannere, ledere og ansatte i faglig og administrativt støttesystem. Utdanningsforbundet mener lønn og arbeidsvilkår må støtte opp under ansvaret våre medlemmer har.

Å redusere lønnsforskjellene mellom ansatte med høyere utdanning i offentlig og privat sektor betyr å verdsette kompetanse i offentlig sektor og å arbeide for likelønn. Samfunnet er ikke tjent med lønnsforskjellene som i dag finnes mellom høyt utdannede i privat og offentlig sektor i henholdsvis mannsdominerte og kvinneorienterte yrkesgrupper. Å redusere lønnsforskjellene er dessuten et viktig tiltak for å sikre samfunnet et godt utdanningstilbud. Lavere lønnsnivå gjør det mindre at-

traktivt å jobbe i offentlig sektor, og kan føre til at det blir vanskeligere å rekruttere til utdanningssektoren og vil dermed kunne svekke kvaliteten på velferdstjenestene.

Frontfagsmodellen skal i tillegg til å sikre de konkurranseutsatte næringene i privat sektor, også sikre likeverdig lønn og likeverdige muligheter for å rekruttere og beholde nødvendig kompetanse i både offentlig og privat sektor. Intensjonen i frontfagsmodellen må etterleves, og en annen praktisering av modellen overfor offentlig ansatte er nødvendig. Skal frontfagsmodellens legitimitet ivaretas, må praktisering av modellen ikke bidra til å holde lønnsnivået til grupper med høyere utdanning i offentlig sektor nede.

Lønnsnivået for lærere i barnehage og skole er for lavt sammenliknet med andre yrkesgrupper med tilsvarende utdanningsnivå. I barnehagen må uttelling for videreutdanning formaliseres og styrkes. Lærerne i skoleverket har gjennom mange år hatt svakere lønnsutvikling enn resten av samfunnet, og det har ført til et lavt lønnsnivå. Det må derfor utredes og vurderes nye tariffpolitiske virkemidler for å stoppe mindrelønnsutviklingen for undervisningsgruppene i skoleverket, og for å stoppe kompetanseflukten fra

barnehagene. Eventuelle nye tariff-politiske virkemidler skal forankres i organisasjonen før de tas i bruk.

For å rekruttere og beholde yrkesfaglærere må skolene kunne konkurrere med lønnsnivået i private virksomheter. Yrkesfaglærere må sikres lønsmessig uttelling for kompetanseutvikling, relevant fagbrev og for praktisk erfaring fra yrkesfagene de underviser i. I tillegg må jobbsikkerheten bedres gjennom større langsiktighet i dimensjoneringen av opplæringstilbudet på yrkesfag.

Lønnsnivået for lektorer, førstestillinger og stipendiater i universitets- og høgskolesektoren er lavt, og disse har hatt lavere lønnsutvikling enn gjennomsnittet i staten, og i samfunnet for øvrig. Lønnsøkning er nødvendig for å rekruttere og beholde lærerutdannere med solid kunnskap og erfaring fra lærerhverdagen.

For å kunne rekruttere de beste lærerutdannerne, må lønnsnivået ved universitet og høgskoler heves til samme nivå som sammenlignbare stillinger i offentlig sektor og være konkurransedyktige med nivået i privat sektor.

Det er nødvendig med bedre lønsmessig uttelling for medlemmer i faglig og administrativt støtte-system. Utdanningsforbundet skal

arbeide for at det utvikles sentrale føringer for lønnsutvikling basert på utdanning, kompetanse og ansiennitet for denne medlemsgruppen.

Ledere i skole og barnehage har de senere år fått økt ansvar og rollen er blitt mer kompleks. Lederlønn skal samsvare med lederansvaret, kompetanse, størrelsen og kompleksiteten på den virksomheten man leder. Lederlønnen skal være høyere enn lønnen som leder ville hatt krav på i en fagstilling, inkludert faste og variable tillegg, og være høyere enn lønnen til dem man er satt til å lede.

Sentral og lokal lønnsdannelse

Utdanningsforbundet mener at sentral lønnsdannelse skal være bærebjelken ved fastsetting av lønn for lærerprofesjonen. Lokal lønnsdannelse svekker betydningen av sentrale oppgjør og sammenhengen mellom disse må alltid tas med i vurderingen i bruk av ulike virkemiddel. Prosentvise generelle tillegg og sentrale lønnsjusteringer for stillingsgrupper med høyere utdanning, er vår hovedprioritering. Vi må ha et lønssystem som bygger på utdanning, kompetanse og ansvar. Alle våre medlemmer må få uttelling for formell kompetanse. Utdanningsforbundet skal jobbe for at barnehagelærerne får et sentralt og forutsig-

bart garantilønssystem som sikrer uttelling for videreutdanning.

Utdanningsforbundet vil arbeide imot at det i sentrale oppgjør blir avsatt midler til lokale pottforhandlinger, og er imot forhandlinger om individuelle lønnstillegg som er basert på resultater og prestasjoner. Vi skal ivareta våre medlemmers lønnsinteresser lokalt, og fremme og støtte lønnskrav når medlemmer har gjennomført etter- og videreutdanning, når det er vanskelig å rekruttere og beholde ansatte og når det er gjennomført endringer i stillingers arbeids- eller ansvarsområde. Utdanningsforbundet skal alltid prioritere at lønnstillegg er kollektive, og baseres på objektive kriterier som oppfattes som rettferdige, forutsigbare, legitime og etterprøvbare. Kriterier for lønnstillegg skal bidra til å fremme faglig og profesjonell utvikling. Tvistebestemmelsene i hovedtariffavtalene, spesielt de som omhandler lokal lønn, må styrkes.

Mange barnehagebarn og elever får i dag ikke den opplæringen de har krav på fordi det mangler kvalifisert personale. Skal dette endres må rekrutteringen til læreryrkene styrkes, samtidig som lærere og ledere må ønske å bli værende i jobben. For å oppnå dette må lønns- og arbeidsvilkårene forbedres. Sikring av lærer-

utdannede lærere til alle barnehagebarn og elever kan ikke løses gjennom lokal lønnspolitikk. Lønn er viktig for å sikre rekruttering til yrket, og lønnsheving skal som hovedregel gjøres gjennom kollektive avtaler og omfatte alle. Det må stilles strengere krav til kommuner som ikke klarer å rekruttere kvalifisert arbeidskraft om at også andre virkemidler knyttet til arbeidsvilkår tas i bruk.

Tariffavtaler ved alle skoler og barnehager

Et organisert og regulert arbeidsliv er kjernen i den norske arbeidslivsmodellen. Utdanningsforbundet arbeider for at alle medlemmer skal være omfattet av en tariffavtale. Ansatte i private barnehager og skoler må ha en lovfestet rett til lønns- og arbeidsvilkår som i tilsvarende offentlige barnehager og skoler, samt tariffavtaler som sikrer dette. Finansieringen av private barnehager og skoler må sikre at slike vilkår kan bli oppfylt. Pensjonsordninger med likeverdige vilkår som i offentlig sektor skal inngå i våre tariffavtaler i privat sektor.

Arbeidstid

Utdanningsforbundet har som mål at sentrale, kollektive arbeidstidsavtaler i barnehage, skole og høyere

Det må derfor utredes og vurderes nye tariffpolitiske virkemidler for å stoppe mindre-lønnsutviklingen for undervisningsgruppene i skoleverket, og for å stoppe kompetanseflukten fra barnehagene.

utdanning må forbedres. Våre medlemmer opplever et økende press på antall oppgaver som skal løses innenfor arbeidstiden, og en økende kompleksitet i leder- og lærerrollen. Mer tid til for- og etterarbeid, pedagogisk ledelse, forskning, utvikling og faglig ajourføring gir bedre utdanning for barnehagebarn, elever og studenter. Lærerne må få økt innvirkning på bruken og organiseringen av arbeidstiden og det kollektive arbeidet. Arbeidstidsavtalene skal gi økt handlingsrom for den enkelte lærer, og tid til samarbeid, erfarings- og kunnskapsdeling i hele profesjonsfellesskapet.

Arbeidstidsavtaler skal sikre vern mot for høy arbeidsbelastning, gi den enkelte profesjonelt handlingsrom, virke helsefremmende og bidra til et inkluderende arbeidsliv.

Barnehagelærere må sikres økt tid til for- og etterarbeid fordi kravene til barnehagelærerne har økt, og denne tiden må disponeres av den enkelte lærer. I tillegg må det avsettes tid til faglig samarbeid med kolleger. Tid til kompetanseheving må ligge innenfor ordinær arbeidstid. Utdanningsforbundet skal jobbe for å få på plass gode livsfasetiltak i arbeidstidsavtalene for barnehage.

Utdanningsforbundet skal ta initiativ i egen organisasjon til å utvikle alternativer for organisering av arbeidstiden, med mål om en arbeidstidsavtale for barnehagelærere som svarer opp behovene i framtidens barnehage.

Utdanningsforbundet arbeider for at lærerne i skolen skal få reduserte årsrammer for undervisning, og forhindre økt binding av arbeids-

tiden. Årsrammene generelt må ikke føre til en dårlig arbeidssituasjon, og lærerne må ha mer tid til for- og etterarbeid. Kjerneoppgavene er å forberede og gjennomføre undervisning, samt å utføre nødvendig etterarbeid. Tilstrekkelig tid er en forutsetning for å kunne utføre kjerneoppgavene på en god måte. Lærernes arbeidsår må baseres på elevenes skoleår.

Det skal være samsvar mellom lærers beskjeftigelse og elevenes minstetimetall i fag. Det vil forhindre at elevene mister opplæringstimer, og bidra til at lærerne får bedre muligheter til å følge opp elevene. Dette er spesielt viktig i faget yrkesfaglig fordypning, der bortfallet av timer er størst.

Kontaktlærere har en sentral rolle i skolen, og oppgavene de utfører er viktige for elevenes mulighet til å lykkes. Tidsressurs til kontaktlærer må økes og kontaktlærere må få redusert sine årsrammer for undervisning. Det må også sikres tidsressurs til sosiallærer og sosialpedagogisk tjeneste, også på barne-trinnet.

Gjennom å styrke laget rundt lederne skal Utdanningsforbundet jobbe for at ledernes arbeidstid er forsvarlig. Arbeidstidsavtaler skal sikre vern mot for høy arbeidsbelast-

ning og gi den enkelte profesjonelt handlingsrom.

Kvaliteten i voksenopplærings-tilbudet etter integreringsloven og opplæringsloven må sikres. Blant annet må alle elever i voksenopplæringen få rett til kontaktlærer og stedlig rådgiver. Utdanningsforbundet skal arbeide for gode lønns- og arbeidsvilkår for alle lærerne i voksenopplæringen, både i kommune og fylkeskommune.

Alle vitenskapelig ansatte ved universitet og høyskoler må sikres tid til forskning, utviklingsarbeid og kompetanseheving.

Livsfasetilpasset arbeidsliv

Utdanningsforbundet skal jobbe for å styrke skillet mellom arbeid og fritid.

Utdanningsforbundet vil arbeide for et livsfasetilpasset arbeidsliv som ivaretar en balanse mellom yrkesliv, familieliv og fritid i de ulike fasene i livet. Dette krever personalpolitikk som gir rom for tilpasninger til den enkelte arbeidstaker. Gode kollektive arbeidstidsavtaler som inkluderer tiltak i ulike faser av yrkeslivet, vil være et viktig element i et livsfasetilpasset arbeidsliv. Utdanningsforbundet skal ta initiativ til å utvikle tiltak for god livsfasepolitikk i utdanningssektoren.

Arbeidsmiljø

Utdanningsforbundet vil arbeide for et helsefremmende arbeidsmiljø.

Utdanningsforbundet mener at et helsefremmende arbeidsmiljø kjennetegnes av muligheten for faglig autonomi, mestring, samarbeid og læring. Et helsefremmende arbeidsmiljø har balanse mellom krav og forventinger på den ene siden, og profesjonelt handlingsrom på den andre siden. Et godt utdanningstilbud krever et arbeidsmiljø som virker positivt på lærernes helse og jobbengasjement.

Helsefremmende og forebyggende arbeidsmiljø forutsetter at det arbeides systematisk med helse, miljø og sikkerhet (HMS) på den enkelte arbeidsplass. Dagens HMS-bestemmelser og yrkesskadelovgivning er i for liten grad tilpasset offentlig sektor, hvor mange får langsiktige og stressrelaterede belastningsskader. Utdanningsforbundet vil arbeide for at lovverket gir sterkere forpliktelser og økonomiske insentiver for arbeidsgiver til å ivareta de arbeidsmiljøutfordringene som preger utdanningssektoren.

Utdanning spiller en viktig rolle i arbeidet med å bygge og ivareta demokratisk beredskap i befolkningen. Barn og elever har behov for lek og læring også i krisesituasjoner.

Utdanningsforbundet må kreve at partssamarbeidet opprettholdes under kriseberedskap, og at lærere og ledere sikres et fullt forsvarlig arbeidsmiljø og kompensasjon for merarbeid.

Intensjonsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen) skal forlenges og forsterkes, og gjelder for alle arbeidsplasser. Utdanningsforbundet vil arbeide for at avtalen tas aktivt i bruk, og at våre tillitsvalgte er kjent med og delta-kende i arbeidet på arbeidsplassnivå. IA-avtalen skal ha målrettet innsats mot spesifikke sektorer og bransjer, og barnehagesektoren er valgt ut til å være en av disse. Utdanningsforbundet vil gjennom partssamarbeidet være med på å bidra til å finne tiltak som kan redusere høyt sykefravær og lav avgangsalder i barnehagene. Tiltak som bør diskuteres er organiseringen av arbeidet, senior tiltak, særaldersgrense, størrelsen på barnegruppene, forsterket barnehagelærernorm og økt bemanning.

Ansatte må beskyttes mot vold, og trusler om vold, mobbing og grovt krenkende atferd og ordbruk, både i arbeidssituasjonen og i digitale medier. Utdanningsforbundet vil intensivere arbeidet for at sentrale myndigheter og arbeidsgiver tar et helhetlig ansvar for å forebygge,

håndtere og følge opp denne type hendelser.

En god ytringskultur der problemer blir tatt tak i på et tidlig tidspunkt er avgjørende for å avverge konflikter og varslingssaker på arbeidsplassen. Arbeidsplassene må ha gode rutiner og kultur for å kunne si ifra om kritikkverdige forhold. Utdanningsforbundet vil løfte fram betydningen av å si ifra når arbeidsmiljø og rammevilkår ikke er forsvarlig. Vi vil arbeide for at våre medlemmer og tillitsvalgte settes i stand til å forstå og bruke avviks- og forbedringssystem på en hensiktsmessig måte.

Utdanningsforbundet er opp-tatt av at lærernes arbeidsmiljø og barnehagebarns og elevers psykososiale miljø henger sammen. Derfor må vi klare å utvikle godt psykososialt miljø for barnehagebarn og elever samtidig som lærernes og ledernes arbeidsmiljø og rettssikkerhet ivaretas.

Lærere må sikres innsyn og kontradiksjon i klagesaker rettet mot seg. Dette forutsetter et godt lov- og regelverk, og en god praksis.

Lærere, ledere, barn, elever og studenter må sikres et godt fysisk arbeidsmiljø. Mange har ikke det i dag, og dette går ut over helse, trivsel og læringsutbytte. Derfor trengs det in-

vesteringer i barnehager, klasserom, øvrige læringsarenaer og kontorarbeidsplasser. Utdanningsforbundet skal arbeide for at arbeidsgivere sikrer at de ansatte har nødvendig teknisk utstyr og tilganger.

Arbeidsmiljøloven må sikre arbeidstakerne hele og faste stillinger. Dette gir den enkelte trygghet og forutsigbarhet. Midlertidige ansettelsesvekker det organiserte arbeidsliv som helhet og fører til stor usikkerhet for lønns- og arbeidsvilkår for den enkelte. Utdanningsforbundet ønsker en avvikling av bemanningsbyråer.

For å kunne følge opp arbeidsmiljøarbeidet må medlemmer være godt informert og tillitsvalgte og verneombud må være godt skolert. Utdanningsforbundet må jobbe for å styrke vernetjenesten som en sentral part i partssamarbeidet og det forbyggende arbeidsmiljøarbeidet lokalt, regionalt og nasjonalt. Utdanningsforbundet må ha gode rutiner for oppfølging av saker som handler om medlemmer og tillitsvalgtes arbeidsmiljø.

Pensjon

Pensjonsordningene må sikre det økonomiske grunnlaget for en trygg og verdig alderdom for alle. Tjenestepensjonsordningene må være kollek-

tive, solidariske, trygge, forutsigbare og kjønnsnøytrale, og de må vare livet ut. Der tjenstepensjonsordningen og AFP ikke er lovfestet, skal den være en del av tariffavtalen. Fellesordningen for AFP bør utvides slik at Utdanningsforbundet kan få tilgang på de avtaleområder der vi ikke får det i dag.

Utdanningsforbundet skal arbeide for at sensorgodtgjøring blir pensjonsgivende. Helsefremmende arbeidsmiljø og seniorpolitiske tiltak er viktig for at flere skal kunne ha reell mulighet til å jobbe lenger. Samtidig er det viktig at Utdanningsforbundet arbeider for en reell mulighet for tidligpensjon for alle som trenger det. Medlemmer som er uføre i lavere grad enn 50 prosent med ytelse fra en pensjonskasse, må få ytelsen fra pensjonskassen som en del av beregningsgrunnlaget fra NAV dersom de senere blir over 50 prosent uføre. Det må etableres gode uførepensjonsordninger i alle tariffområder.

Utdanningsforbundet vil arbeide for at løpende pensjoner ikke underreguleres og at arbeidstakerorganisasjonene får forhandlingsrett i trygdeoppgjøret.

Stortingets innføring av pensjonsreformen, med omlegging av folketrygd og levealdersjustering, fører til at alle må stå lenger i jobb

for å få samme pensjonsnivå som tidligere. Partene i arbeidslivet ble i 2018 enige om en ny offentlig tjenstepensjon som er tilpasset folketrygden. Utdanningsforbundet vil jobbe for at barnehagelærere omfattes av særaldersbestemmelsene. Utdanningsforbundet skal arbeide for å begrense effekten av levealdersjusteringen, og en evaluering av den. Levealdersjusteringen av pensjonene har svært uheldige konsekvenser for mange arbeidstakere, blant annet svært mange av Utdanningsforbundets medlemmer, og må fjernes.

Utdanningsforbundet vil jobbe for at pensjonsalderen i Norge ikke heves. ■

4.4 Organisasjonen i utvikling

Solidaritet, makt og innflytelse

Fagbevegelsens grunnleggende idé er at vi representerer et solidarisk fellesskap som gir makt til ivaretagelse av medlemmenes interesser som arbeidstakere og profesjonsutøvere, både kollektivt og individuelt. En forutsetning for denne styrken er engasjerte og mobiliserte medlemmer og tillitsvalgte, som deltar aktivt i ulike fora, bidrar til diskusjoner og utvikler Utdanningsforbun-

dets politikk og posisjon. Organisasjonens politikk og aktiviteter skal baseres på medlemmenes interesser og engasjement.

For å opprettholde og utvikle Utdanningsforbundets slagkraft vil vi arbeide for styrket fagforeningsbevissthet. I dette arbeidet er godt skolerte tillitsvalgte og ledere avgjørende for at medlemmene skal få kunnskap som er nødvendig for å følge lov- og avtaleverk. Utdanningsforbundet skal arbeide for kontinuerlig medlemsvekst, med særlig vekt på studenter, unge, nytilsatte og

på områder der vi har stor konkurranse om medlemmer. Utdanningsforbundet skal være det opplagte fagforeningsalternativet for lærere i hele utdanningsløpet. Dette oppnår vi gjennom vårt samordnede arbeid med medlemskap og medlemsvekst i hele organisasjonen, og i samarbeid med Pedagogstudentene.

Det å ha en tilstedeværende tillitsvalgt og en aktiv klubb på arbeidsplassen har stor verdi for medlemmene. Utdanningsforbundet vil arbeide videre for å rekruttere tillitsvalgte på alle arbeidsplasser der det finnes medlemmer, og bidra til å styrke klubben som en arena for å diskutere saker som er viktige for medlemmene.

Utdanningsforbundet må arbeide for at organisasjonen på alle nivå gjenspeiler det kulturelle mangfoldet i medlemsmassen. Det må jobbes målrettet for å rekruttere medlemmer og tillitsvalgte med ulike bakgrunn. På den måten styrker vi organisasjonen og befester Utdanningsforbundets posisjon som det naturlige valget for alle lærere som vil fagorganisere seg. Lærere som kommer til Norge fra andre land, skal raskt inviteres inn og inkluderes i vårt organisasjonsfellesskap.

Utdanningsforbundet vil fortsette å bygge sterke allianser og

samarbeid for å styrke fagbevegelsen lokalt, nasjonalt og internasjonalt. På hovedorganisasjonsnivå vil Utdanningsforbundet styrke samarbeidet med fagforeninger for profesjoner med samfunnsoppdrag i og for offentlig sektor. Samarbeidet skal bidra til å øke anerkjennelsen av profesjonenes og fagforeningenes rolle og betydning i samfunnet. Videre skal samarbeidet styrke profesjonenes gjennomslagskraft i utdannings-, arbeidslivs- og samfunnspolitikken, og bidra til å bevare og utvikle offentlige velferdstjenester. Utdanningsforbundet vil styrke fagbevegelsens og profesjonenes rolle i bærekraftig omstilling.

En bred organisering av medlemmer

Utdanningsforbundet favner bredt og har som ambisjon å beholde denne bredden. Vår organisering og politikk må ta på alvor at medlemmene representerer ulike arbeidsfelt med ulike utfordringer. Utdanningsforbundet skal videreutvikle strategier for å ivareta og synliggjøre mangfoldet blant medlemmene både når det gjelder utdanning, arbeidssted og tariffområde. Samtidig skal det særegne ved de enkelte medlemsområdene komme tydelig til uttrykk og bli ivaretatt på alle nivå i organisasjo-

Utdanningsforbundet skal arbeide for kontinuerlig medlemsvekst, med særlig vekt på studenter, unge, nytilsatte og på områder der vi har stor konkurranse om medlemmer.

nen, med en klar ansvarsfordeling. Vi vil videreutvikle praksis og møteplasser slik at medlemmene, sammen med tillitsvalgte, kan engasjere seg og delta aktivt i forbundets arbeid knyttet til faglige, arbeidslivs- og profesjonsrelaterte spørsmål. Gjennom arbeid med universell utforming skal vi legge til rette for økte muligheter til deltakelse og engasjement i organisasjonen. Utdanningsforbundet skal videreutvikle bruken av digitale møteplasser og verktøy.

Utdanningsforbundet er den største fagforeningen for ledere i utdanningssektoren. At ledere og lærere er organisert sammen gir styrke til det profesjonsfaglige fellesskapet og økt legitimitet til Utdanningsforbundet som arbeidstaker- og profesjonsorganisasjon. Ledere skal oppleve sitt medlemskap i Utdan-

ningsforbundet som attraktivt, både som arbeidstakere og som ledere. Vi vil videreføre satsingen på ledere, sikre god representasjon på alle nivå i organisasjonen og videreutvikle demokratiske og faglige arenaer for ledermedlemmene.

Pensjonistene er en voksende gruppe som utgjør en betydelig faglig og organisasjonsmessig ressurs for Utdanningsforbundet. Pensjonistmedlemmer har muligheter for representasjon på alle nivå i organisasjonen ved ordinære valg og gjennom ordningen med pensjonistråd.

Utdanningsforbundets tillitsvalgte

Det er Utdanningsforbundets tillitsvalgte som fremmer medlemmenes interesser og realiserer vår politikk.

Utdanningsforbundet må sikre at alle tillitsvalgte i organisasjonen får nødvendig opplæring og oppfølging for å ivareta oppgavene knyttet til vervet.

Våre tillitsvalgte skal utøve sine verv med høy etisk bevissthet og god kjennskap til forbundets verdier og prinsipper.

Alle tillitsvalgte på alle nivå skal være del av en kontinuerlig og systematisk kompetanseutvikling. Utdanningsforbundet må sikre at alle tillitsvalgte i organisasjonen får nødvendig opplæring og oppfølging for å ivareta oppgavene knyttet til vervet. Utdanningsforbundet vil arbeide for å videreutvikle ulike møteplasser, arenaer og nettverk for tillitsvalgte innenfor alle de ulike avtaleområdene.

Medlemmene møter Utdanningsforbundet først og fremst gjennom tillitsvalgte på arbeidsplassen. Det

er derfor viktig at organisasjonen bygger opp om arbeidsplassstillitsvalgte og gir støtte til klubbarbeidet. Vi skal arbeide for å sikre retten til å ha en tilstedeværende tillitsvalgt på alle arbeidsplasser der vi har medlemmer.

Hovedtillitsvalgte og lokallagstillitsvalgte er de nærmeste til å følge opp arbeidsplassnivået. Organisasjonen skal ivareta alle medlemmer og klubber på en likeverdig og god måte. Gjennom organisasjonsprosesser skal Utdanningsforbundet stadig søke bedre måter å styrke det lokale arbeidet.

Demokrati og medbestemmelse har lang tradisjon i det norske arbeidslivet. Utdanningsforbundets

mange avtaletillitsvalgte har en helt sentral rolle i dette gjennom partsamarbeidet i den enkelte virksomhet. Med en økende desentralisering av fullmakter til å avgjøre viktige spørsmål, må vi sørge for at våre tillitsvalgte har riktig kompetanse og gode rammevilkår for å kunne utgjøre en sterk part i medbestemmelsesprosessene og i politisk påvirkningsarbeid. Forbundet vil arbeide for at det er tillitsvalgte på alle beslutningsnivå, uavhengig av virksomhetens organisering og styringsform, enten det gjelder offentlige eller private tariffområder. Utdanningsforbundet må sikre organisatorisk tilhørighet for og oppfølging av tillitsvalgte som har ansvar for medlemmer på tvers av fylker og kommuner. Det må også sikres at tillitsvalgte er representert i alle forhandlingsdelegasjoner. Én sentralstyrerepresentant skal ha et spesifikt ansvar for de ulike tariffområdene vi har medlemmer i.

Organisasjonsutvikling og medlemsdemokrati

Aktiv deltakelse i politikktutviklingen bidrar til eierskap til det som vedtas. Spesielt viktig er det at den demokratiske samhandlingen mellom sentral-, fylkes- og lokalplan i organisasjonen baseres på tyde-

lig medlemsforankring. Politikktutforming må skje gjennom dialog og meningsbryting i alle deler av Utdanningsforbundet. Tillitsvalgtes involvering i politikktutvikling, medlemsstøtte og tillitsvalgtsoplæring er en styrke i alle deler av Utdanningsforbundet. Det er et mål for neste landsmøteperiode at gjensidig informasjon, dialog og samhandling mellom alle de ulike organisasjonsleddene styrkes.

Det er gjennom helhetlig strategisk arbeid Utdanningsforbundet blir sterkest. Blant annet skal vedtak fra landsmøtet og påfølgende strategiske planer være førende for hele organisasjonen. Målet er samordnet innsats og stor evne til å påvirke beslutninger og oppnå resultater på alle nivå. Utdanningsforbundet skal videreutvikle bruken av strategisk plan som et felles organisatorisk redskap og styrke påvirkningsarbeidet i hele organisasjonen.

Kontaktforaene gjenspeiler forbundets fem medlemsgrupper, og synliggjør ulike medlemsinteresser. Lederrådet har et særskilt ansvar for å fremme ledernes interesser, på tvers av medlemsgrupper. Tillitsvalgte i kontaktforum, utvalg og råd kan ivareta medlemsperspektivet gjennom nettverk, kurs, møteplaser og samlinger. Vi vil videreutvikle

bruken av slike arenaer, for å inkludere og mobilisere ulike grupper av medlemmer og tillitsvalgte.

Skal Utdanningsforbundet kunne utnytte sitt potensial og få gjennomslagskraft både på lokale, regionale og nasjonale arenaer, må forbundets organisasjonsstruktur og tillitsvalgtapparat være tilpasset arbeidsgiversiden og de politiske strukturene. Det skal samtidig jobbes for å tilrettelegge organiseringen for fylkesovergripende tillitsvalgte, som hovedtillitsvalgte i nasjonale barnehagekjeder og tillitsvalgte på regionale universitet og høyskoler.

For å rekruttere og beholde medlemmer i statlig tariffområde, og i universitets- og høyskolesektoren spesielt, skal relevant informasjon rettet direkte mot medlemmer og tillitsvalgte videreutvikles og synliggjøres.

Utdanningsforbundet skal i perioden utarbeide en helhetlig strategi for ivaretaking av medlemmer og tillitsvalgte innenfor private og statlige tariffområder. Alle nivå i organisasjonen skal være involvert.

Organisasjonen i møte med omgivelser i endring

Utdanningsforbundet skal være en offensiv organisasjon med evne til å møte nye utfordringer. Det er et mål

å styrke det internasjonale perspektivet i Utdanningsforbundets arbeid på alle politikkområder. Gjennom informasjon og involvering vil vi bidra til økt debatt og engasjement på alle nivå i organisasjonen. Vi skal tenke framtidsrettet i møte med teknologisk utvikling og et arbeidsliv i kontinuerlig endring. Vi må styrke arbeidet med bærekraftig utvikling og klimagassutslippsreduksjon i egen organisasjon. Utdanningsforbundet skal videreutvikle sine strategier og tiltak i arbeidet for likestilling, inkludering og mangfold. Utdanningsforbundet skal sette i gang et arbeid for å gjøre medlemmer og tillitsvalgte på alle nivå i organisasjonen i stand til å følge opp forbundets og lærerprofesjonens ansvar i oppfølgingen av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport. Dette vil blant annet kreve økt kunnskap om perspektiver og utfordringer de samiske, kvenske og skogfinske folkegruppene opplever knyttet til kultur, språk og tilhørighet. Som fagforening må vi møte nye generasjoner med en holdning som gir positive forventninger til det å handle kollektivt og solidarisk. ■

STERK ENGASJERT SOLIDARISK PROFESJONELL

Utdanningsforbundets verdier

**KUNNSKAP
KOMMER IKKE AV
SEG SELV**